

In the Shadow of Men Under the Greek Sun: The Marginalized Representation of Women's Sports in Greek Print Sports Media (2019-2020)

Spiliopoulos, P. E. ^{1*}, Matsiola, M. ², Konsta, A. ¹, & Pilitsidou, Z¹.

¹*Scholl of Journalism and Mass Communications, Aristotle University of Thessaloniki, 12, Vasileos Irakleiou, str. 54625, Thessaloniki, Greece.*

²*Department of Communication and Digital Media, University of Western Macedonia, Fourka, 52100, Kastoria, Greece.*

Abstract

Despite the substantial increase in women's participation in sports over the past century, media coverage remains disproportionately low. This imbalance has not been thoroughly explored within the Greek context. The present study investigates the representation of women's sports on the front pages of five nationally circulated Greek sports newspapers during 2019 and 2020. The sample includes four daily newspapers —*SportDAY*, *METROSPORT*, *ATHLITIKI ORA TON SPORTS*, and *FOS TON SPORTS*— and one weekly publication, *FORZA*. Through methodological triangulation involving both quantitative and qualitative content analysis, 2,954 front pages were analyzed. The findings revealed that of the 26,513 total themes covered, only 2.7% focused on women's sports. Similarly, women's sports were depicted in just 3.5% of the 17,216 total photographs. A comparative analysis indicated a decline in coverage in 2020, likely attributable to the suspension or cancellation of events due to the COVID-19 pandemic. Qualitative analysis further uncovered a significant presence of stereotypical portrayals, with many images featuring female athletes outside of sport action (competitive context), particularly in one of the examined newspapers. The findings align with international research, however, contrary to global trends, the study revealed that women's team sports received more coverage than individual events. In conclusion, the minimal media attention devoted to women's sports renders them nearly invisible, contributing to their "symbolic annihilation." To gain a more comprehensive understanding of this issue, future research should examine additional aspects, such as coverage on internal sport newspaper pages (similarly, political newspapers), during Olympic Games years, and across different media platforms, including television and the internet.

Keywords: women's sports, sports press, media coverage, stereotyping, content analysis.

Στη σκιά των ανδρών υπό τον ελληνικό ήλιο: Η χαμηλή και στερεοτυπική κάλυψη του αθλητισμού γυναικών από τα ελληνικά έντυπα αθλητικά Μέσα τα έτη 2019-2020.

Σπηλιόπουλος, Π. Ε.^{1*}, Ματσιώλα, Μ.², Κώνστα, Α.³, & Πιλιτσιδίου, Ζ.⁴

¹Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Επικοινωνίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Βασ. Ηρακλείου 12, 54625, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.

²Τμήμα Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Περιοχή Φούρκα, 52100, Καστοριά.

Περίληψη

Ενώ η συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό αυξήθηκε κατακόρυφα τον αιώνα που μας πέρασε, ωστόσο, η κάλυψή τους από τα Μέσα, είναι δυσανάλογη. Το θέμα αυτό δεν έχει ερευνηθεί συστηματικά στην Ελλάδα. Η παρούσα εργασία εξέτασε την απεικόνιση του αθλητισμού των γυναικών στα πρωτοσέλιδα πέντε ελληνικών αθλητικών εφημερίδων πανελληνίας κυκλοφορίας, τεσσάρων καθημερινών («SportDAY», «METROSPORT», «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ», «ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ») και μιας εβδομαδιαίας («FORZA») στα έτη 2019 και 2020. Χρησιμοποιώντας μεθοδολογικό τριγωνισμό (ποσοτική και ποιοτική ανάλυση περιεχομένου), αναλύθηκαν 2.954 πρωτοσέλιδα και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι από τα συνολικά 26.513 θέματα που εντοπίστηκαν, μόλις το 2,7% αφορούσε τον αθλητισμό γυναικών, ενώ αναφορικά με τις φωτογραφίες, σε σύνολο 17.216 μόλις το 3,5%. Συγκριτικά, το 2020 υπήρξε χαμηλότερη κάλυψη, που φαίνεται να οφείλεται στην αναστολή ή ματαίωση των πρωταθλημάτων, λόγω της νόσου Covid-19. Η ποιοτική ανάλυση ανέδειξε σημαντικού μεγέθους στερεοτυπική κάλυψη, ενώ σε πολλά πρωτοσέλιδα συγκεκριμένης εφημερίδας οι αθλήτριες παρουσιάζονται σε φωτογραφίες εκτός αγωνιστικής δράσης. Τα ευρήματα συμφωνούν με τις διεθνείς έρευνες, όμως αντίθετα με αυτές, διαπιστώθηκε κάλυψη ομαδικών αθλημάτων γυναικών και όχι ατομικών αγωνισμάτων. Συμπερασματικά, η χαμηλή κάλυψη του αθλητισμού γυναικών από τα Μέσα, τις κάνει σχεδόν αόρατες και οδηγεί στη «συμβολική εκμηδένισή» τους. Προκειμένου να αποκτηθεί πληρέστερη εικόνα, προτείνεται περαιτέρω διενέργεια ερευνών (εσωτερικές σελίδες –όπως και του πολιτικού Τύπου-, χρονιές Ολυμπιακών Αγώνων, διαφορετικού τύπου Μέσα, πχ. τηλεόραση και διαδίκτυο).

Keywords: Αθλητισμός γυναικών, αθλητικός Τύπος, κάλυψη Μέσων, στερεοτυπία, ανάλυση περιεχομένου.

1 Εισαγωγή

Αρκετά συχνά, κυρίως στις τηλεοπτικές περιγραφές αγώνων, συναντάται στον λόγο των δημοσιογράφων το φαινόμενο της βρεφοποίησης (Wenner, 2003) όταν παρουσιάζουν τις αθλήτριες ως «κορίτσια» ή τις αποκαλούν με το μικρό τους όνομα. Οι Duncan και Messner (2003, σ. 266) αναφέρουν το φαινόμενο αυτό ως «παιδισμό/ιεράρχηση ονομάτων». Τα Μέσα, κατά την παρουσίαση των αθλητριών, επικεντρώνονται σε θέματα που δε σχετίζονται με το άθλημα, όπως συγκρίσεις με άνδρες αθλητές που συνήθως αποκαλούνται με το επίθετό τους και όχι μόνο με το μικρό τους όνομα, κάνοντας αναφορές στην οικογενειακή ή προσωπική ζωή, προσωπικότητα, φυσική εμφάνιση ή άλλες πτυχές που υποβαθμίζουν την αθλητική τους υπόσταση. Με αυτόν τον τρόπο, μετριάζεται η συμβολική απειλή, δηλαδή η δυνητική ικανότητά τους να υπερέχουν αθλητικά των ανδρών αθλητών (George et al., 2001). Σύμφωνα με τον Vincent (2004), οι γυναίκες μπορούν να διαπρέψουν στον αθλητισμό, αρκεί να είναι ετεροφυλοφιλικά

ελκυστικές και διαθέσιμες στο αντίθετο φύλο. Χαρακτηριστικές είναι δύο περιπτώσεις αθλητριών. Η πρώτη αφορά την Άννα Κουρνίκοβα, η οποία ήταν η αθλήτρια με τις περισσότερες φωτογραφίες, ενώ τα δημοσιεύματα αφορούσαν κυρίως την εξωτερική εμφάνιση και την προσωπική ζωή της. Η δεύτερη αφορά τη Μαρία Σαράμποβα, η οποία αν και έχει κερδίσει πολλά σημαντικά τουρνουά στο άθλημα της Αντισφαίρισης, τα Μέσα επέλεξαν να τονίζουν την εντυπωσιακή εξωτερική της εμφάνιση (Trolan, 2013). Επιπλέον, σύμφωνα με τους Villamar και Smith (2019, σ. 8) «το γυναικείο ποδόσφαιρο ή οποιοδήποτε άθλημα στο οποίο συμμετέχουν οι γυναίκες συνοδεύονται πάντα με σεξιστικά στερεότυπα και λεπτομερή έλεγχο των παικτριών με βάση την εμφάνισή τους αντί για το πώς παίζουν».

Μια ακόμη τεχνική των Μέσων στην προβολή των γυναικών αθλητριών, αποτελεί ο τονισμός της κατάλληλης ανά περίπτωση θηλυκότητας. Σε έρευνα σχετικά με τον τρόπο κάλυψης από μεγάλα τηλεοπτικά δίκτυα των ΗΠΑ (ESPN, TBS, USA) διαπιστώθηκε ότι οι αθλήτριες αναφέρονταν ως «μικρές χορεύτριες», «πριγκίπισσες παραμυθιού» και «μικροί άγγελοι» (Bishop, 2003, σ. 186). Σε άλλη έρευνα διαπιστώθηκε ότι η κάλυψη περιλαμβάνει στερεοτυπικές εκφράσεις φυσικών χαρακτηριστικών όπως μικρές/μικροκαμωμένες και αδύναμες, ενώ παρουσιάζονται και στιγμιότυπα συναισθηματικών χαρακτηριστικών, όπως κλαίουσες ή δεχόμενες παρηγοριά από άλλες μετά από μια ήττα καθώς και φωτογραφίες στο περιθώριο των ανδρών ή εκτός αγωνιστικής δράσης, που ερμηνεύονται ως σωματική και συναισθηματική ευθραυστότητα ή και αδυναμία (Duncan & Messner, 2003, σ. 259-262).

Στο ίδιο πλαίσιο, η Nelson (1998) συμπεριέλαβε και το θέμα της ενδυμασίας των αθλητριών, όπως για παράδειγμα οι στολές των αθλητριών του Καλλιτεχνικού Πατινάζ που «αγωνίζονται για να στεφθούν πρωταθλήτριες, αλλά ντύνονται ως μαζορέτες» (σ. 147). Η κάλυψη των αθλημάτων στα οποία οι γυναίκες αγωνιζόμενες εμφανίζονται με ελάχιστη ενδυμασία, οδηγεί στην αντικειμενοποίηση των γυναικών. Το ζήτημα αυτό επισημάνθηκε το καλοκαίρι του 2021 από τις αθλήτριες της γερμανικής ομάδας ενόργανης Γυμναστικής που αγωνίστηκαν με ολόσωμες στολές και όχι με τα συνηθισμένα κορμάκια, καθώς και από τη Νορβηγική ομάδα παράκτιας Χειροσφαίρισης, οι αθλήτριες της οποίας κατέβηκαν στους αγώνες με σορτσάκια αντί για τα μικροσκοπικά μπικίνι που προέβλεπε ο κανονισμός (Τσαλκατίδου, 2022).

Καίρια τακτική, λοιπόν, των Μέσων στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του ανδρικού κοινού αποτελεί η σεξουαλικοποίηση των γυναικών αθλητριών, και σε αυτό το πλαίσιο οι αθλήτριες παρουσιάζονται με βάση την εξιδανικευμένη σεξουαλική γοητεία. Σύμφωνα με τους Mean και Kassing (2008, σ. 127) «το φύλο παραμένει η κύρια κατηγοριοποίηση των γυναικών αθλητριών αναπαράγοντας τις γυναίκες αθλήτριες ως γυναίκες που απλώς, λαμβάνουν μέρος σε αθλήματα και όχι ως κατά κύριο λόγο, αθλήτριες». Όπως υπογραμμίζουν οι Kane et al. (2013), αυτό αποτελεί ένα ουσιαστικό ζήτημα και μια πρόκληση ταυτόχρονα, που αντιμετωπίζει μεγάλος αριθμός αθλητριών. Από τη μια πλευρά βρίσκεται «η συνεχής διαπραγματεύση μιας διπλής ταυτότητας, η οποία περιλαμβάνει το ρόλο τους ως αθλήτριας στο γήπεδο, σωματικά ισχυρής και επιτυχημένης» (σ. 274). Ενώ από την εκδηλώνεται μία διαφορετική οπτική έξω από το αθλητικό πλαίσιο ως «παράσταση θηλυκότητας», όπως έχουν εξηγήσει οι Krane et al. (2010, σ. 178). Η σημασία της σωστής απόδοσης της θηλυκότητας ενισχύεται στον αθλητισμό και μαθαίνεται από τις νεαρές γυναίκες αθλήτριες, καθώς μεγαλώνουν.

Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι οι επιδόσεις συνδέονται με κυρίαρχες ιδεολογίες και οι πρακτικές της υπερσεξουαλικότητας διαδραματίζουν πολύ μεγάλο ρόλο όταν πρόκειται για τις επιδόσεις του αθλητισμού των γυναικών γενικά, και των γυναικών αθλητριών ειδικότερα. Αυτό είναι εμφανές και στη δημοσιογραφική κάλυψη και προώθηση του αθλητισμού των γυναικών (Kane et al., 2013). Τα Μέσα εκτός από την αναφορά στην εικόνα των αθλητριών ως σεξουαλικά αντικείμενα, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να τις πλαισιώσουν και ως σεξουαλικά παρεκκλίνουσες, εάν εμφανίζουν αθλητική υπεροχή (Messner, 1988). Σύμφωνα με τους Spiliopoulos et al. (2020), ο αθλητισμός «αποτελεί “φέουδο” των ανδρών» (σ. 685), δηλαδή πρόκειται ουσιαστικά για μια ανδρική δραστηριότητα, στην οποία οι γυναίκες «παραμένουν υποδεέστερες και σεξουαλικά αντικειμενοποιημένες» (Harris, 1999, σ. 96) στο μεγαλύτερο μέρος της αθλητικής κάλυψης, αντί να εκληφθούν ως «σοβαροί καλλιτέχνες/ερμηνευτές» (Bernstein, 2002, σ. 421).

Σε έρευνα τους, οι Lumpkin και Williams (1991) μελέτησαν το περιοδικό «Sports Illustrated» για την περίοδο 1954-1987 και εντόπισαν 3.178 άρθρα που αναφέρονται σε άνδρες και μόλις 280 σε γυναίκες. Αντίστοιχα ευρήματα έχουν υπάρξει και στις περιορισμένες ελληνικές έρευνες (Σπηλιόπουλος και συν., 2018a; 2018b; Τρόκου και συν., 2019). Επιπλέον, διαπίστωσαν ότι τα άρθρα αυτά αφορούσαν τα «γυναικεία» αθλήματα, όπως Αντισφαίριση, Καλλιτεχνικό Πατινάζ και Καλλιτεχνική Κολύμβηση, ενώ οι περιγραφές και οι φωτογραφίες έτειναν να παρουσιάζουν στερεότυπα, με το να δίνουν έμφαση στο γυναικείο σώμα, συνοδευόμενες με ύφος/τόνους σεξουαλικοποίησης (Shifflett & Revelle, 1994). Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόσφατες έρευνες σε Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία, Νότια Κορέα και Τουρκία έδειξαν ότι η σεξουαλικοποίηση μπορεί να είναι συγκεκριμένη για το περιβάλλον της κάθε χώρας αναφοράς, και ότι με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζονται κυρίως αθλήτριες εκτός του έθνους (Bruce, 2013).

Μια ακόμη μέθοδος των Μέσων που επιτρέπει τη «συμβολική εκμηδένιση» των αθλητριών είναι η αμφισημία, η οποία αποτελεί εδώ και δεκαετίες βασική πρακτική παρουσίασης. Πρόκειται για ενσωμάτωση παρουσιάσεων που κυμαίνονται μεταξύ της αξιοποίησης της αθλητικής ικανότητας των γυναικών και της υπονόμεισής της. Ορισμένοι σχολιαστές δίνουν έμφαση στην κατάλληλη θηλυκότητα και επικεντρώνονται σε παραδοσιακά γυναικεία φυσικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά ή συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα ελκυστικές, όμορφες, χαριτωμένες και συναισθηματικά αδύναμες (Ličen & Billings, 2013). Παράλληλα, οι άνδρες αθλητές περιγράφονται με μεταφορές εξουσίας και πολέμου, ενώ οι γυναίκες αθλήτριες περιγράφονται με βάση στερεότυπα που τονίζουν την εξωτερική τους εμφάνιση έναντι της αθλητικής τους ικανότητας (Bernstein, 2002). Έτσι, οι αθλήτριες συχνά λαμβάνουν χαρακτηρισμούς όπως «κορίτσια», «όμορφες» και «μικρές», οι οποίοι υπονομεύουν την αξία και την ικανότητά τους ως αθλήτριες, ενώ αντιθέτως οι άνδρες αναφέρονται ως «μεγάλοι», «δυνατοί» και «αρχηγοί-ηγέτες» (Birrell & Cole, 1990; Davis & Delano, 1992; Kane, 1995; Wensing & Bruce, 2003). Τέλος, έχει παρατηρηθεί η τάση των Μέσων να εστιάζουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα αθλήματα που αφορούν τον αθλητισμό των γυναικών και κυρίως τα ατομικά αθλήματα. Αντίθετα, ασχολούνται ενδελεχώς με τα ομαδικά αθλήματα όσον αφορά τους άνδρες αθλητές. Με αυτόν τον τρόπο, αθλήματα όπως η Γυμναστική, η Αντισφαίριση, το Γκολφ, η Κολύμβηση και το Καλλιτεχνικό Πατινάζ λαμβάνουν περισσότερη κάλυψη σε βάρος των υπολοίπων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην αντίληψη ότι τα συγκεκριμένα αθλήματα είναι κοινωνικά αποδεκτά, και ενισχύουν τα στερεότυπα δίνοντας έμφαση στη γυναικεία ομορφιά. Επιπροσθέτως, τα ατομικά αθλήματα προτιμώνται καθώς δεν περιλαμβάνουν σύγκρουση πρόσωπο με πρόσωπο και σωματική επαφή όπως απαιτούν τα ομαδικά αθλήματα στα οποία συμμετέχουν κατά κύριο λόγο άνδρες (Crolley & Teso, 2007). Σύμφωνα με ελληνική έρευνα αποτελεί

μορφή χειραγώγησης σε βάρος των υπολοίπων αθλημάτων (Σπηλιόπουλος & Ραμπότας, 2016).

1.1 Η ελληνική βιβλιογραφία

Όπως ήδη αναφέρθηκε, στην Ελλάδα, ο τρόπος απεικόνισης του αθλητισμού των γυναικών έχει διερευνηθεί ελάχιστα. Σύμφωνα με δημοσίευτα στοιχεία ερευνών από το Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ στο ΑΠΘ, οι Σπηλιόπουλος και συν. (2018a) μελέτησαν το πρώτο τρίμηνο του 2017 και διαπίστωσαν δυσαναλογία στον τρόπο κάλυψης του αθλητισμού γυναικών από τις ελληνικές εφημερίδες. Συγκεκριμένα, για τους τρεις πρώτους μήνες του έτους εντοπίστηκαν συνολικά 374 δημοσιεύματα για τον αθλητισμό γυναικών, εκ των οποίων το 94% προέρχονταν από τον αθλητικό Τύπο (n=353) και τα υπόλοιπα από τον πολιτικό Τύπο (n=23). Μάλιστα, τα δημοσιεύματα των πολιτικών εφημερίδων στον τομέα των Σπορ, αφορούσαν κυρίως εθνικές επιτυχίες. Αντίθετα, στις αθλητικές εφημερίδες, γίνονταν αναφορά και σε πρωταθλήματα γυναικών, με τον αθλητισμό των γυναικών ωστόσο, να περιορίζεται σε 1-3 σελίδες ημερησίως.

Η έρευνα των Τρόκου και συν. (2019) που ανέλυσε τα πρωτοσέλιδα τεσσάρων αθλητικών εφημερίδων πανελλαδικής εμβέλειας με οπαδικό προσανατολισμό («ΦΩΣ», «Πρωταθλητής», «ΠΡΑΣΙΝΗ» και «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ») για τα πρώτα εξάμηνα του 2017 και του 2018 αντίστοιχα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μικρή κάλυψη του αθλητισμού των γυναικών. Για το 2017 μόλις το 18,8% των πρωτοσέλιδων των αθλητικών εφημερίδων φιλοξένησαν ειδήσεις για τον αθλητισμό γυναικών, ενώ για το 2018 το ποσοστό μειώθηκε στο 15,6%. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η εφημερίδα που είχε τη μεγαλύτερη κάλυψη ήταν το «ΦΩΣ» με ποσοστό 58,33% επί του συνόλου των δημοσιευμάτων για τον αθλητισμό γυναικών, ακολουθούσε ο «Πρωταθλητής» με ποσοστό 25,72% ενώ οι αναφορές στην «ΠΡΑΣΙΝΗ» (9,05%) και την «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ» (6,88%) ήταν ελάχιστες. Παράλληλα, η έρευνα έδειξε ότι τα αθλήματα που κυριάρχησαν ήταν τα ομαδικά, όπως η Πετοσφαίριση, η Καλαθοσφαίριση και η Υδατοσφαίριση.

Σε έρευνα για τα δεύτερα εξάμηνα του 2017 και του 2018 για τις ίδιες οπαδικές αθλητικές εφημερίδες, διαπιστώθηκε ότι μόλις στο 17,69% των πρωτοσέλιδων γίνονταν κάποια αναφορά στον αθλητισμό γυναικών, ενώ τα αθλήματα που επικρατούσαν στα πρωτοσέλιδα ήταν η Πετοσφαίριση (37,45%), η Καλαθοσφαίριση (20,46%), η Υδατοσφαίριση (18,53%), και ο Κλασικός Αθλητισμός (8,88%) (Σπηλιόπουλος και συν., 2023). Επίσης, οι Σπηλιόπουλος και συν. (2018b), μελέτησαν τα πρωτοσέλιδα τεσσάρων αθλητικών και πολιτικών εφημερίδων το διάστημα μεταξύ 1/7/2016 και 30/9/2016, δηλαδή πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016. Από τα ευρήματα φάνηκε σημαντική ανισότητα στα ποσοστά προβολής ανδρών και γυναικών, ακόμη και με την αναμενόμενη αύξηση λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων. Τέλος, οι Θάνου και συν. (2019) εξέτασαν την απεικόνιση του αθλήματος της Υδατοσφαίρισης στον ελληνικό αθλητικό Τύπο (εφημερίδες Πανελλήνιας κυκλοφορίας «SportDAY», «SPORTtime», «Κόκκινος Πρωταθλητής» και «ΦΩΣ»), τους μήνες Μάρτιο έως και Ιούνιο για τα έτη 2017 και 2018. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το Ποδόσφαιρο κυριαρχεί στα πρωτοσέλιδα του Τύπου 66,17%, ενώ αναφορικά με την Υδατοσφαίριση, βρίσκονταν στην τέταρτη θέση των αναφορών σε σχέση με τα υπόλοιπα αθλήματα (2,79%, n=139), με τις καταχωρήσεις για τους άνδρες να υπερτερούν αυτές των γυναικών (66% έναντι 34% το 2017 και 65% έναντι 35% το 2018).

2 Θεωρητικό Υπόβαθρο

2.1 Ο Φιλελεύθερος Φεμινισμός

Η έρευνα βασίστηκε στη Φεμινιστική θεωρία (Van Zoanen, 1996, σ. 53), εφόσον αποτελεί μια από τις σημαντικότερες κοινωνιολογικές θεωρίες καθώς μελετά το φύλο ως μηχανισμό που δομεί τον υλικό και τον συμβολικό κόσμο, αλλά και τις εμπειρίες από τους κόσμους αυτούς. Αναλύει δε, την κατάσταση των δύο φύλων μέσα στην κοινωνία δίνοντας έμφαση στη γυναίκα με σκοπό την βελτίωση της ζωής της και αμφισβητεί τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων. Πιο συγκεκριμένα, αμφισβητεί τον τρόπο με τον οποίο η φυλή, η κοινωνική τάξη, η εθνικότητα, η σεξουαλικότητα, η εθνότητα και η ηλικία, επηρεάζουν και καθορίζουν το φύλο. Σκοπός της είναι να αναδείξει τα επιτεύγματα των γυναικών μέσα στην κοινωνία (Messner, 1998) και στην παρούσα εργασία οι συγγραφείς έλαβαν σοβαρά υπόψη τις υποδείξεις με ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην ηρωοποιηθούν οι γυναίκες ως έμφυλα υποκείμενα, καθώς η αντιστροφή των ρόλων μετά από αιτιάσεις του Φιλελεύθερου Φεμινισμού (Φ.Φ.), οδήγησε στη δημιουργία του στερεότυπου της «υπεργυναίκα» (Van Zoanen, 1996, σ. 57).

2.2 Σκοπός της έρευνας

Έλληνες μελετητές αναφέρουν ότι είναι φανερή η ανάγκη για ερευνητική δραστηριότητα στα αθλητικά Μέσα της χώρας (Σπηλιόπουλος, 2007, 2020; Tzekis & Spiliopoulos, 2020) καθώς αυτά έχουν μελετηθεί «ελάχιστα και ανεπαρκώς, σε όλους τους τομείς» (Spiliopoulos & Tzekis, 2022) σκοπός της εργασίας ήταν να εξετάσει την απεικόνιση του αθλητισμού των γυναικών στα πρωτοσέλιδα των ελληνικών αθλητικών εφημερίδων για τα έτη 2019 και 2020, καθώς υπάρχει σχετικό ερευνητικό κενό, όπως προέκυψε μετά και την επισκόπηση τόσο της διεθνούς όσο και της ελληνικής βιβλιογραφίας. Με τα δεδομένα που αντλήθηκαν από την επισκόπηση και λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των ερευνητών, τέθηκαν δύο ερευνητικά ερωτήματα (Bryman, 2017; Robson, 2010; Willig, 2015):

1ο Ερευνητικό ερώτημα: Σε ποιο βαθμό και έκταση, αναφορές για τον αθλητισμό των γυναικών στα πρωτοσέλιδα των ελληνικών αθλητικών εφημερίδων για τα έτη 2019 και 2020;

2ο Ερευνητικό ερώτημα: Με ποιον τρόπο απεικονίζεται ο αθλητισμός των γυναικών από τις ελληνικές αθλητικές εφημερίδες (υφίστανται στερεοτυπικές και κυρίως σεξιστικές αναφορές);

2.3 Περιορισμοί της έρευνας

Η ανάλυση περιεχομένου έχει αγκαλιαστεί από την ακαδημαϊκή κοινότητα, θεωρείται ως η πιο ενδεδειγμένη ίσως, μεθοδολογική προσέγγιση για μελέτες από τη σκοπιά της Επικοινωνίας και ο συνδυασμός ποιοτικής-ποσοτικής αλληλοαναιρεί τυχόν περιορισμούς της κάθε μεθόδου χωριστά, με συνέπεια «ένα πιο ακριβές τελικό αποτέλεσμα» (Τσιώλης, 2011). Από την άλλη, το γεγονός ότι εξετάστηκαν μόνο τα έτη 2019 και 2020, με εστίαση αποκλειστικά στον αθλητικό Τύπο και ειδικότερα, στα πρωτοσέλιδα αυτού, είναι μεν ένας περιορισμός, αλλά η ανάλυση δεν επηρεάστηκε, όπως επίσης, δεν επηρεάστηκε από τις κριτικές των θεωρητικών πλαισίων που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Παρόλα αυτά και προκειμένου να αποκτηθεί πληρέστερη εικόνα για την κάλυψη του αθλητισμού γυναικών από τα Μέσα, προτείνεται, μελλοντικά, η έρευνα να επεκταθεί και στα υπόλοιπα έτη, καθώς και στις εσωτερικές σελίδες των εφημερίδων, αν και κάτι τέτοιο φαίνεται πως είναι ιδιαίτερα δύσκολο από την πλευρά της συγκέντρωσης του ερευνητικού υλικού. Αναγκαία θεωρείται η συμπερίληψη του πολιτικού Τύπου, ενώ

διαφωτιστική θα ήταν, η μελέτη στις χρονιές Ολυμπιακών Αγώνων. Τέλος, η επέκταση σε διαφορετικού τύπου Μέσα Επικοινωνίας όπως η τηλεόραση και το διαδίκτυο θα έριχνε φως σε όλο το φάσμα της κάλυψης.

3 Μεθοδολογία

Για τη διεξαγωγή της μελέτης επιλέχθηκε ένας μεθοδολογικός τριγωνισμός, προκειμένου να της προσδώσει μεγαλύτερη αξιοπιστία και εγκυρότητα όπως έχουν προτείνει αρκετοί συγγραφείς (Bryman, 2017; Semetko & Valkenburg, 2000; Willig, 2015). Πιο συγκεκριμένα εφαρμόστηκε η ποσοτική και ποιοτική ανάλυση περιεχομένου (Villamar & Smith, 2019), η οποία ως μέθοδος είναι αναγκαία για την έρευνα στην επικοινωνία (Lombard et al., 2002), εφόσον μπορεί να εφαρμοστεί σε διαφορετικές πτυχές περιεχομένου και τύπους μηνυμάτων (Spiliourous et al., 2022; Weaver, 2007). Έχει, χρησιμοποιηθεί μ' επιτυχία για την περιγραφή του περιεχομένου των Μέσων και την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το νόημα της επικοινωνίας (Riffe et al., 2019).

Ο συνδυασμός ερευνητικών προσεγγίσεων θεωρείται εξαιρετικά ευέλικτος και έχει χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο αριθμό ποσοτικών και ποιοτικών μελετών που εστιάζουν σε αναλύσεις δημοσιογραφικών κειμένων (Hearns-Branaman, 2020). Σύμφωνα με τον Τσιώλη (2011), κάθε μέθοδος έχει περιορισμούς και «τυφλά σημεία», όμως ο συνδυασμός αυτός «βοηθά στην καλύτερη κατανόηση του ερευνητικού προβλήματος που δεν είναι δυνατή μέσω μιας ενιαίας προσέγγισης» (Cheema, 2018). Ο Riffe (2004) έχει τονίσει, πως για τις ανάγκες της θεωρίας και της βιβλιογραφίας, χρειάζεται περισσότερη μελέτη των δημοσιογραφικών κειμένων με την εν λόγω μέθοδο. Οι White και Marsh (2006) την έχουν ορίσει ως «συστηματική, αυστηρή προσέγγιση στην ανάλυση εγγράφων» για τις ανάγκες μιας έρευνας. Τέτοιας μορφής έγγραφα είναι εν προκειμένω οι τίτλοι, οι φωτογραφίες και οι λεζάντες από τα πρωτοσέλιδα των αθλητικών εφημερίδων. Η ποσοτική ανάλυση συλλέγει, αναλύει και παρουσιάζει στοιχεία στα οποία έχουν εκχωρηθεί αριθμητικές τιμές και παράγει αξιόπιστα ευρήματα (Riffe et al., 2019). Σε συνδυασμό με τις διαπιστώσεις της ποιοτικής έρευνας η οποία αναφέρεται κυρίως σε τεκμήρια γραπτής λεκτικής επικοινωνίας όπου εξετάζεται η «εμφάνιση ή μη εμφάνιση χαρακτηριστικών στα μηνύματα» (Holsti, 1969), οδηγεί σε βαθύτερη κατανόηση της σημασίας αλλά και της ερμηνείας του φαινομένου που διερευνάται. Γι' αυτό και ο συνδυασμός ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης θεωρείται ως ιδανική προσέγγιση (Macnamara, 2005; Villamar & Smith, 2019) όπως άλλωστε, έχει προταθεί αρκετά χρόνια πριν (Holsti, 1969). Άλλωστε, σύμφωνα με τον Given (2008), στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν μπορεί ο ερευνητής να επιλέξει ένα είδος έρευνας χωρίς να εισχωρήσει στο πεδίο της άλλης, γεγονός που δικαιολογεί περαιτέρω τον συνδυασμό τους.

3.1 Δειγματοληψία

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκαν πέντε καθημερινές αθλητικές εφημερίδες πανελληνίας κυκλοφορίας, οι θεωρούμενες ως «ουδέτερες», κατά την κοινή κρίση, «SportDAY» και «METROSPORT» και οι λεγόμενες οπαδικές «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ» (στο εξής για συντομία «ΩΡΑ»), που καλύπτει σχεδόν αποκλειστικά θέματα της ΑΕΚ, το «ΦΩΣ» που καλύπτει κυρίως θέματα του Ολυμπιακού και η εβδομαδιαία «FORZA» που καλύπτει αποκλειστικά θέματα του ΠΑΟΚ. Η επιλογή ήταν σκόπιμη προκειμένου να διερευνηθεί η κάλυψη του γυναικείου αθλητισμού από διάφορες οπτικές και δυναμικές.

Επιπλέον, τα δύο αυτά έτη επιλέχθηκαν προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο παράγοντας της πανδημίας του Covid-19 επηρέασε ή όχι την κάλυψη του αθλητισμού γυναικών στην Ελλάδα, με δεδομένο ότι κατά τη διάρκεια του 2020 για χρονικό διάστημα αρκετών μηνών, όλα τα πρωταθλήματα διακόπηκαν αναγκαστικά. Τα πρωτοσέλιδα αναλύθηκαν με σκοπό τον εντοπισμό αναφορών (θεμάτων) στον αθλητισμό των γυναικών. Πιο συγκεκριμένα, ελέγχθηκε αν υπήρχαν αναφορές, αν συνοδεύονται από φωτογραφία ο τρόπος απεικόνισης των αθλητριών και αν υπάρχει στερεοτυπική προσέγγιση. Επίσης, καταγράφηκαν τα αθλήματα αναφοράς για τα οποία γίνεται λόγος στα πρωτοσέλιδα. Όλα αυτά, με την παράλληλη καταγραφή θεμάτων και φωτογραφιών του αθλητισμού ανδρών, προκειμένου να γίνει σύγκριση και να υπολογιστεί η κάλυψη του αθλητισμού των γυναικών. Πηγή των εμπειρικών δεδομένων αποτέλεσε η υψηλής ανάλυσης εικόνων, ιστοσελίδα www.frontpages.gr.

4 Αποτελέσματα

4.1 Ποσοτικά δεδομένα

Συνολικά, εξετάστηκαν 2.954 πρωτοσέλιδα για τα έτη 2019 (n=1.485) και 2020 (n=1.469). Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται αναλυτικά τα ευρήματα.

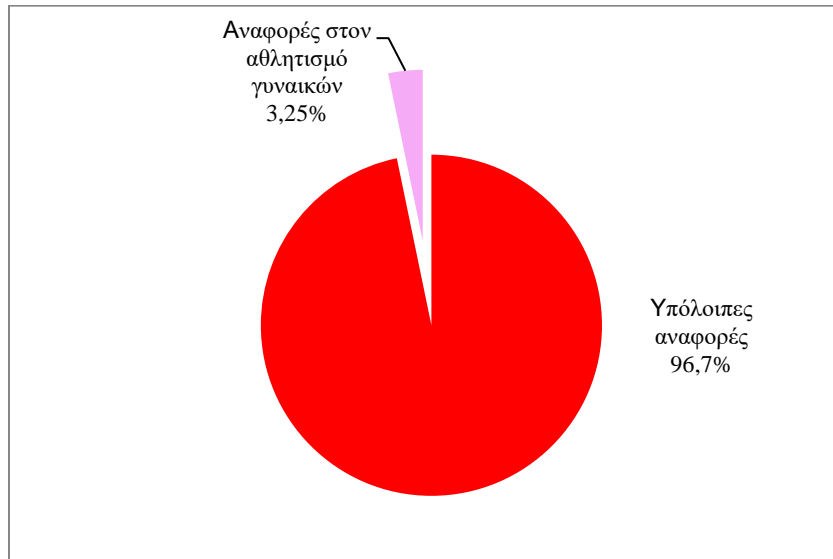
Πίνακας 1.

Συνολικά πρωτοσέλιδα	Σύνολο αναφορών	Σύνολο φωτογραφιών	Σύνολο αναφορών στον αθλητισμό γυναικών	Σύνολο φωτογραφιών αθλητισμού γυναικών
2.954	26.513	17.216	728 (2,74%)	603 (3,5%)

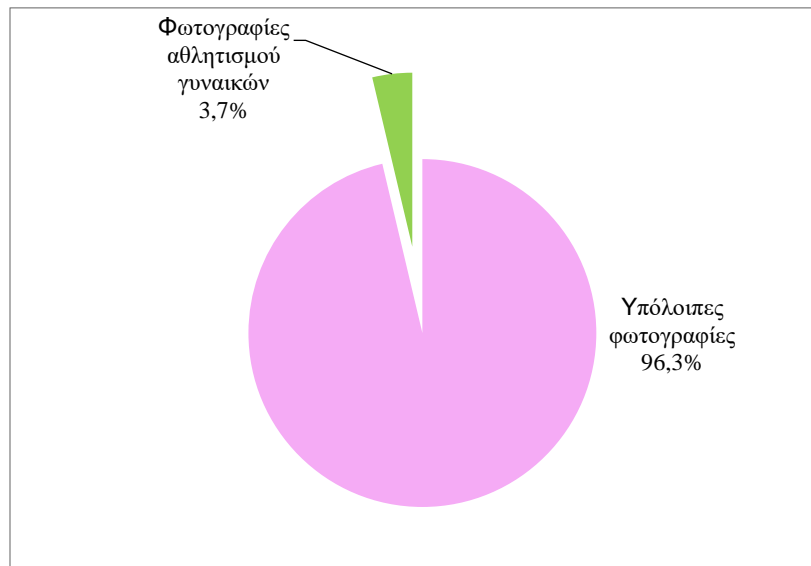
4.1.1 Έτος 2019

Για το έτος 2019, εξετάστηκαν 1.485 συνολικά πρωτοσέλιδα στα οποία εντοπίστηκαν 13.437 αναφορές που τις συνόδευαν 9.277 φωτογραφίες. Στα Γραφήματα 1 και 2 που ακολουθούν, παρουσιάζονται αναλυτικά τα ευρήματα.

Γράφημα 1

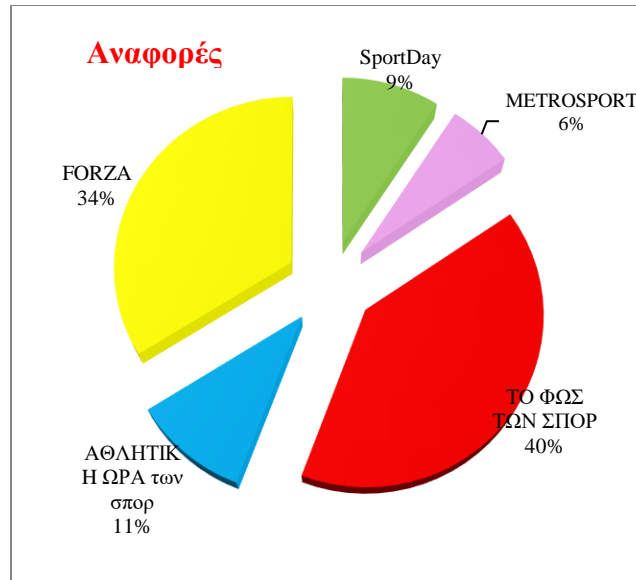

Γράφημα 2

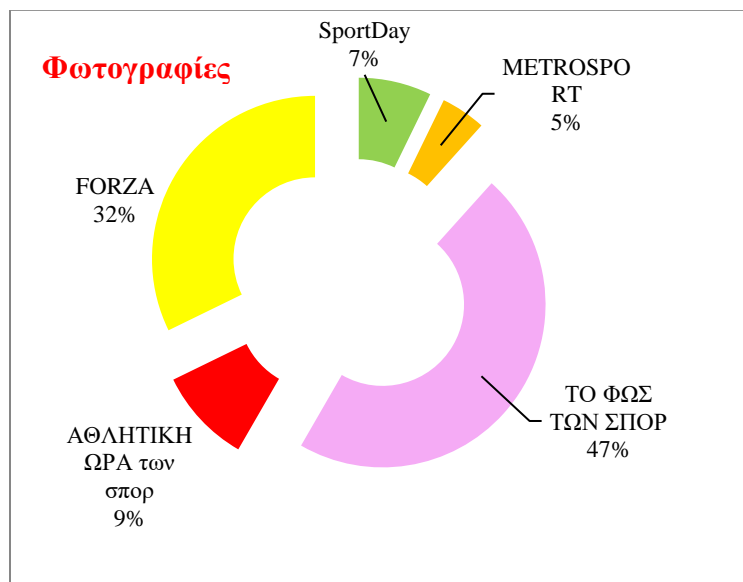

Στα Γραφήματα 3 και 4 που ακολουθούν, παρουσιάζονται αναλυτικά τα ποσοστά κάλυψης του αθλητισμού των γυναικών ανά εφημερίδα το έτος 2019.

Γράφημα 3.

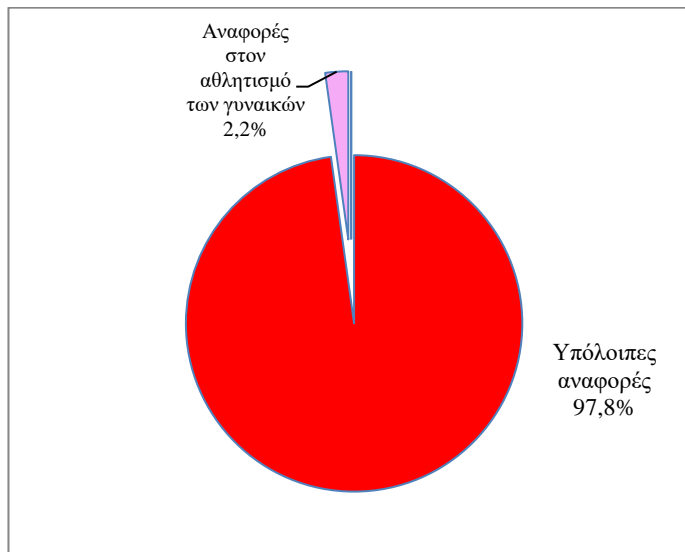
Γράφημα 4.

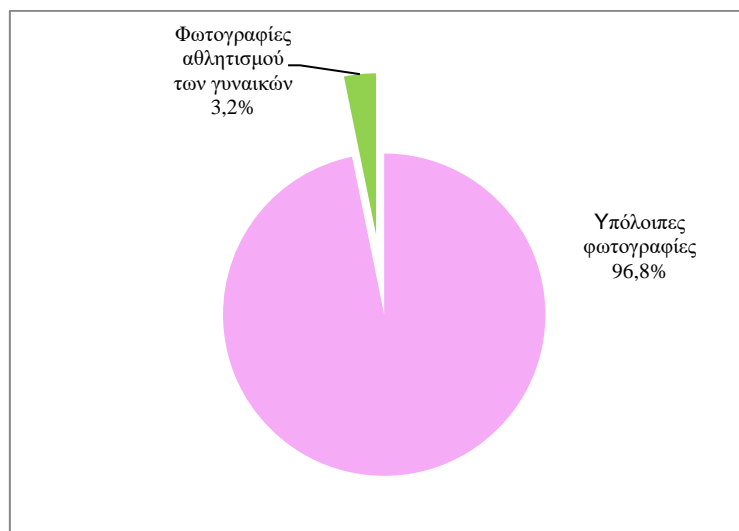
4.1.2 Έτος 2020

Για το έτος 2020, εξετάστηκαν συνολικά 1.469 πρωτοσέλιδα στα οποία εντοπίστηκαν 13.076 συνολικές αναφορές που τις συνόδευαν 7.939 φωτογραφίες. Στα Γραφήματα 5 και 6 παρουσιάζονται αναλυτικά τα ευρήματα.

Γράφημα 5

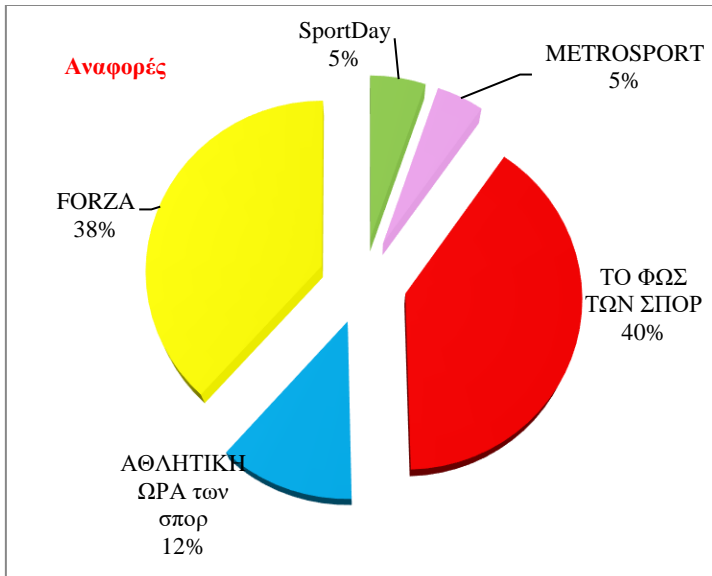

Γράφημα 6.

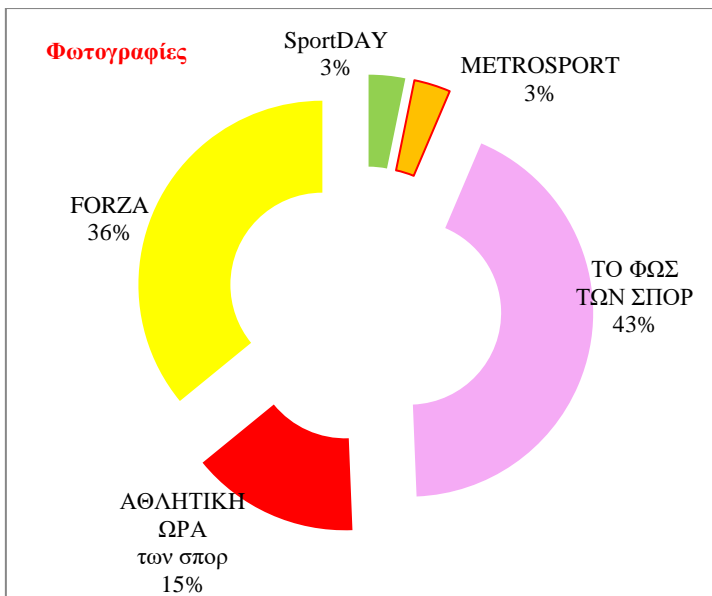

Στα Γραφήματα 7 και 8 που ακολουθούν, παρουσιάζονται αναλυτικά τα ποσοστά κάλυψης του αθλητισμού των γυναικών ανά εφημερίδα το έτος 2020.

Γράφημα 7.

Γράφημα 8.

Γράφημα 8.

4.1.3 Τα αθλήματα

Για το 2019, βρέθηκαν στα πρωτοσέλιδα συνολικά 34 διαφορετικά αθλήματα και στις πέντε εφημερίδες που εξετάστηκαν, με τα αθλήματα που αφορούσαν τον αθλητισμό των γυναικών να είναι 16.

Πίνακας 2.

Αθλημα	2019	2020
Ποδόσφαιρο	X	X
Καλαθοσφαίριση	X	X
Πετοσφαίριση	X	X
Χειροσφαίριση	X	X
Υδατοσφαίριση	X	X
Αντισφαίριση	X	X
Κλασικός Αθλητισμός	X	X
Καράτε	X	X
Πάλη	X	X
Σκοποβολή	X	X
Κολύμβηση	X	X
Κωπηλασία	X	--
Πετοσφαίριση Παραλίας	X	--
Ιστιοπλοΐα	X	--
Συγχρονισμένη Κολύμβηση	X	--
Ξιφασκία	X	X

4.2 Ποιοτικά δεδομένα:

Προκειμένου να υπάρξει πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τον τρόπο με τον οποίο καλύπτουν τα ελληνικά αθλητικά έντυπα Μέσα τον αθλητισμό γυναικών διεξήχθη και ποιοτική ανάλυση περιεχομένου στα πρωτοσέλιδα των πέντε αθλητικών εφημερίδων, ως προς τους τίτλους, τις φωτογραφίες, και τις λεζάντες αυτών, προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει στερεοτυπική κάλυψη των αθλητριών, η οποία και διαπιστώθηκε σε σημαντικό βαθμό, κυρίως στα πρωτοσέλιδα των οπαδικών εφημερίδων («ΦΩΣ», «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ» και «FORZA»).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα συναισθηματικής στερεοτυπικής κάλυψης, ήταν αυτό της εφημερίδας "ΦΩΣ" στις 21/4/2019, μετά την ήττα του Ολυμπιακού στον τελικό της Ευρωλίγκας στην Υδατοσφαίριση με σκορ 13-11. Ο τίτλος ήταν «Όχι δάκρυα γι' αυτόν

τον θρύλο» και συνοδεύταν από μια ολόσωμη φωτογραφία αθλήτριας του Ολυμπιακού εκτός δράσης, να κλαίει (Εικόνα 1). Πρόκειται για αυτό που οι Duncan και Messner (2003) ανέφεραν πως ερμηνεύεται ως συναισθηματική ευθραυστότητα ή/και αδυναμία.

Εικόνα 1: Παράδειγμα συναισθηματικής στερεοτυπικής κάλυψης.

Όσον αφορά τους τίτλους που συνόδευαν τις αναφορές, εντοπίστηκε εκτεταμένη χρήση του όρου «κορίτσια» και «κοριτσάρες», κάτι που ο Wenner (2003, σ. 266) έχει αποκαλέσει «παιδισμό». Παρακάτω παρατίθενται ενδεικτικά και όχι εξαντλητικά, ορισμένα παραδείγματα:

1. «Μπράβο κορίτσια! («ΦΩΣ», 17/1/2019)
2. «Όλα για τη νίκη τα κορίτσια («ΦΩΣ», 29/1/2019)
3. «Κορίτσια για φίλημα» («ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ», 17/7/2019)
4. «Με ΠΑΟΚ σήμερα τα κορίτσια του θρύλου» («ΦΩΣ», 19/10/2019)
5. «Απόλαυση τα κορίτσια του Ολυμπιακού!» («ΦΩΣ», 31/10/2019)
6. «Να κορίτσια, να μάλαμα!» («ΦΩΣ», 8/11/2019)
7. «Αρέσουν αυτά τα κορίτσια!» («ΦΩΣ», 18/11/2019)
8. «Τα τρομερά μωρά της Ηλιούπολης («ΦΩΣ», 22/12/ 2019)
9. «Καταιγίδα τα κορίτσια» («ΦΩΣ», 11/10/2020)

10. «Οι κοριτσάρες διέλυσαν την Κόρινθο και η ΑΕΚ είναι αγκαλιά με την επιστροφή της, εκεί που ανήκει στο γυναικείο βόλει» («ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ», 1/3/2020)

11. «Στο final-4 του πρωταθλήματος τα κορίτσια του ΠΑΟΚ μετά τη νίκη με 3-2 επί του Άρη» («FORZA», 24/1/2020)

Όσον αφορά τις φωτογραφίες που συνόδευαν τις αναφορές σε γυναικεία αθλητική ομάδα ή γυναίκα αθλήτρια, στην εφημερίδα «ΦΩΣ» εντοπίστηκε σημαντικός αριθμός φωτογραφιών που απεικόνιζε τις αθλήτριες εκτός αγωνιστικής δράσης, με ρητές και υπόρρητες αναφορές στην ελκυστική εξωτερική τους εμφάνιση. Οι εν λόγω φωτογραφίες καθώς και τα κείμενα που συνόδευαν τις φωτογραφίες αυτές είχαν ως στόχο να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του ανδρικού κοινού, με την προβολή των συγκεκριμένων αθλητριών ως ελκυστικών γυναικών, εστιάζοντας στην προσωπική τους ζωή και όχι ως αθλητικών προσωπικοτήτων που σημείωσαν κάποια αθλητική επίδοση. Πρόκειται για το φαινόμενο της σεξουαλικοποίησης και αντικειμενοποίησης των γυναικών αθλητριών (Dafferner et al., 2019; Kavanagh et al., 2019). Κατεξοχήν παράδειγμα σεξουαλικοποίησης αποτελεί το πρωτοσέλιδο της 6ης Ιουνίου 2020 που δημοσίευσε φωτογραφία αθλήτριας συνοδευόμενη από το εξής κείμενο: «Το ξεχωριστό ταξίδι της Μαριέλλας. Η πανέμορφη κόρη του Παναγιώτη Φασούλα διέπρεψε στο κολεγιακό πρωτάθλημα των ΗΠΑ και επιστρέφει στην Ευρώπη για να παίξει μπάσκετ». Η φωτογραφία (Εικόνα 2) είναι εκτός αγωνιστικής δράσης, δείχνει την αθλήτρια μακιγιαρισμένη, να φοράει σκουλαρίκια και να βγάζει σέλφι με το κινητό της, ενώ επιπλέον έχει υποστεί επεξεργασία ώστε να τονιστούν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά της αθλήτριας και να ταιριάζει με τον τίτλο “πανέμορφη”

Εικόνα 2. Παράδειγμα σεξουαλικοποίησης

Άλλα παρόμοια δημοσιεύματα όπου οι τίτλοι έκαναν αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση των αθλητριών ενώ συνοδεύονταν παράλληλα από φωτογραφία εκτός αγωνιστικής δράσης ήταν τα εξής:

1. ...«Άνετες και ωραίες!» («ΦΩΣ», 26/1/2019)
2. Γοργόνες και... μάγκισσες («ΦΩΣ», 18/5/2019), Εικόνα 3.

Εικόνα 3. Παράδειγμα αναφοράς στην εξωτερική εμφάνιση

ΓΟΡΓΟΝΕΣ ΚΑΙ... ΜΑΓΚΙΣΣΕΣ!

Ένας τρόπος υπήρχε για να εορταστεί ο 6ος αερό τίτλος που κατέκτησαν τα «ερυθρόφαινα» κορίτσια στο πάλο και φυσικά έγινε πράξη με τη μιά! • Οι «γοργόνες» του θρύλου το γλίστησαν με την ψυχή τους μέχρι πρώις και απέδειξαν ότι είναι θεές και έξω από τον φυσικό τους κόσμο!

ΣΕΑ 14

3. «Γυναίκαρες με τα κόκκινα!» («ΦΩΣ», 20/4/2019)
4. « Η Κόκκινη πασαρέλα. Δεν...παίζονται γενικώς τα κορίτσια του θρύλου σε βόλει, πόλο και μπάσκετ και το αποδεικνύουν και εκτός αγωνιστικών χώρων («ΦΩΣ», 24/6/2019)
5. «Κορίτσια με λάμψη εντός και εκτός παρκέ. Δέκα ωραίες Ελληνίδες μπασκετμπολίστριες μιλούν στο 'ΦΩΣ' για τα όνειρα και τους στόχους τους» («ΦΩΣ», 30/4/2020)

5 Συζήτηση

Στην παρούσα έρευνα συλλέχθηκαν δεδομένα από τα πρωτοσέλιδα τεσσάρων καθημερινών αθλητικών εφημερίδων με πανελλήνια κυκλοφορία και μιας εβδομαδιαίας. Σκοπός της εργασίας ήταν να εξετάσει την κάλυψη του αθλητισμού των γυναικών στα πρωτοσέλιδά τους, για τα έτη 2019 και 2020, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, καθώς από τη βιβλιογραφική επισκόπηση προέκυψε ότι υπάρχει κενό στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία. Με τα δεδομένα που αντλήθηκαν και λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των ερευνητών, τέθηκαν δύο ερευνητικά ερωτήματα (Bryman, 2017; Robson, 2010; Willig, 2015). Τα αποτελέσματα απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα, ως εξής:

Σύμφωνα με την ανάλυση και το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, το ποσοστό κάλυψης του γυναικείου αθλητισμού και για τα δύο έτη που ερευνήθηκαν ήταν ιδιαίτερα χαμηλό, γεγονός που υποδεικνύει την υποεκπροσώπηση των αθλητριών στα έντυπα αθλητικά Μέσα. Με το ποσοστό των γυναικών που συμμετέχουν στα επαγγελματικά πρωταθλήματα να αυξάνεται συνεχώς, είναι λογικό να θεωρείται αναμενόμενο, πως και η κάλυψη του αθλητισμού των γυναικών θα ήταν ανάλογη. Όμως, αυτό δεν συνέβη. Το

γεγονός αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί -εν μέρει- για το 2020 καθώς η πανδημία του Covid-19 οδήγησε την αναστολή όλων των εθνικών πρωταθλημάτων όλων των κατηγοριών σε ελληνικό έδαφος («Μπλακ άουτ στον παγκόσμιο αθλητισμό προκαλεί ο κορωνοϊός», Εφημερίδα Έθνος, 17/3/2020) καθώς και στην αναβολή πολλών διεθνών διοργανώσεων όπως για παράδειγμα οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Τόκιο (2020) για το 2021 («Αναβάλλονται για το 2021 οι Ολυμπιακοί Αγώνες», Εφημερίδα Καθημερινή, 24/3/2020).

Από την άλλη, τα ποσοστά για το 2019 είναι ιδιαίτερα χαμηλά, ενώ θα μπορούσαν να είναι υψηλότερα καθώς ήταν μια χρονιά που υπήρξε κανονική δράση, με τις ελληνικές γυναικείες ομάδες καθώς και τις Ελληνίδες αθλήτριες να συμμετέχουν τόσο σε ελληνικές όσο και σε διεθνείς διοργανώσεις και να σημειώνουν επιτυχίες. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η Κατερίνα Στεφανίδη στο αγώνισμα του Άλματος Επί Κοντώ στο άθλημα του Κλασικού Αθλητισμού η οποία κέρδισε για τέταρτη σερί χρονιά το διαμάντι στο Diamond League και αναδείχθηκε τρίτη στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα της Ντόχα (2019), η Μαρία Σάκκαρη στην Αντισφαίριση η οποία κατέκτησε τον πρώτο της τίτλο στο Women's Tennis Association (WTA), το Grand Prix SAR La Princesse Lalla Meryem στο Μαρόκο και αναρριχήθηκε στην 22η θέση της παγκόσμιας κατάταξης, καθώς και η ομάδα Υδατοσφαίρισης γυναικών του Ολυμπιακού η οποία κέρδισε το Πρωτάθλημα Ελλάδος ενώ βρέθηκε και στον τελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών Ευρώπης (LEN Euroleague). Παρόλα αυτά, η κάθε εφημερίδα λειτούργησε με διαφορετικό τρόπο όσον αφορά την κάλυψη των αθλητικών επιδόσεων των ελληνικών ομάδων γυναικών και των Ελληνίδων αθλητριών. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ανάλογα με το εάν η εκάστοτε εφημερίδα ανήκε στο φάσμα των «ουδέτερων» εντύπων ή σε αυτό των «οπαδικών» καθώς οι οπαδικές εφημερίδες κάλυπταν διεξοδικά τα γυναικεία τμήματα των συλλόγων που υποστηρίζουν.

Οι οπαδικές εφημερίδες, και κυρίως «ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ», ήταν αυτές με τις περισσότερες αναφορές σε γυναικείο άθλημα ή γυναίκα αθλήτρια και τα δύο έτη. Από την άλλη, παρατηρήθηκαν χαμηλά ποσοστά κάλυψης αθλητισμού γυναικών στις αποκαλούμενες «ουδέτερες εφημερίδες». Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη θέση της κάλυψης βρίσκεται η εφημερίδα «ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ» με το γεγονός αυτό να ερμηνεύεται από το μεγάλο σχήμα της εφημερίδας, άρα και στον περισσότερο χώρο που έχει στη διάθεσή της και που της επιτρέπει να δημοσιεύει περισσότερα θέματα και φωτογραφίες των γυναικείων ομάδων και αθλητριών. Τα θέματα και οι φωτογραφίες προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ομάδα και τις αθλήτριες του Ολυμπιακού, σύλλογο τον οποίο εμφανώς υποστηρίζει. Στη συνέχεια ακολουθούν οι εφημερίδες «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΩΡΑ των σπορ», «SportDAY» και «FORZA» με την μικρότερη κάλυψη του αθλητισμού των γυναικών να παρατηρείται στην εφημερίδα «METROSPORT».

Τα αποτελέσματα της έρευνας προσφέρουν τρία σημαντικά στοιχεία, που εμβαθύνουν τη θεωρία και επεκτείνουν τη βιβλιογραφία. α) Το μεγάλο σχήμα μιας εφημερίδας της δίνει τη δυνατότητα να καλύπτει σε μεγαλύτερη έκταση τον αθλητισμό γυναικών, β) Ο οπαδικός προσανατολισμός ενός εντύπου, σε συνδυασμό με τις επιτυχίες των ομάδων του συλλόγου που υποστηρίζει, μπορεί ν' αποφέρει μεγαλύτερη κάλυψη και, γ) ένα μοναδικό εύρημα με ιδιαίτερη συνεισφορά στη θεωρία και στη διεθνή βιβλιογραφία, το γεγονός ότι τα αθλήματα που προβλήθηκαν είναι τα ομαδικά και όχι κάποια συγκεκριμένα ατομικά, που θεωρούνται κοινωνικά "αποδεκτά" για να συμμετέχουν γυναίκες.

Τα ευρήματα της μελέτης, υποστηρίζουν και υποστηρίζονται από τη Φιλελεύθερη Φεμινιστική θεωρία των Μέσων όπως παρουσιάζεται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, ως προς τη χαμηλή κάλυψη του αθλητισμού γυναικών από τα έντυπα Μέσα αλλά και τη στερεοτυπική αντιμετώπισή τους. Από την άλλη, παρά το γεγονός ότι οι βιολογικές διαφορές των δύο φύλων δεν μπορούν να σταθούν εμπόδιο στη συμμετοχή των

γυναικών σε όλο το φάσμα των αθλημάτων που συμμετέχουν και οι άνδρες, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι προσπάθειες να εφαρμοστούν οι προτάσεις του Φιλελεύθερου Φεμινισμού φαίνεται να μην έχουν σημαντικό αποτέλεσμα στον περιορισμό των στερεοτυπικών αντιλήψεων που κυριαρχούν σχετικά με τον αθλητισμό των γυναικών.

Όσον αφορά τα χαμηλά ποσοστά κάλυψης του αθλητισμού των γυναικών (Πίνακας 3), τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με τις περισσότερες έρευνες που διεξήχθησαν τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Πιο αναλυτικά, οι Lumy και Williams (1991) ερευνώντας τα πρωτοσέλιδα του Sports Illustrated κατέληξαν και αυτοί στο συμπέρασμα της υποεκπροσώπησης του αθλητισμού των γυναικών στα έντυπα Μέσα διαπιστώνοντας ότι μόνο τα 4 από τα 53 πρωτοσέλιδα είχαν ως εξώφυλλο κάποια αθλήτρια. Συμφωνία με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας παρουσιάζει και η έρευνα των Arslan και Koca (2007) στις τουρκικές ημερήσιες εφημερίδες σχετικά με την καθημερινή κάλυψη και την κάλυψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, που έδειξε επίσης υπο-εκπροσώπηση των αθλητριών κυρίως στις περιόδους όπου δεν υπάρχουν εκδηλώσεις για τους Ολυμπιακούς αγώνες. Αυτό επιβεβαιώνεται ερευνητικά, αφού έχει βρεθεί πως Μέσα και Ολυμπιακοί αγώνες, συλλειτουργούν ως ένας μεγεθυντικός φακός για τον αθλητισμό γυναικών (Fernandez Peña, 2009; Henriksen et al., 2016). Τα ίδια αποτελέσματα έχει αναδείξει για την Ελλάδα η έρευνα των Σπηλιόπουλος και συν. (2018b), που διαπίστωσαν αύξηση των δημοσιευμάτων για τον αθλητισμό γυναικών κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016 και μείωση μετά το τέλος αυτών, με τον αθλητικό τύπο να καλύπτει εκτενέστερα τις αθλήτριες σε σχέση με τον πολιτικό Τύπο.

Από την άλλη, τα αποτελέσματα της έρευνας των Lumby et al., (2010) για τη σχέση του αθλητισμού και του φύλου έδειξαν ότι μόνο το 9% της κάλυψης στα δελτία ειδήσεων των Μέσων Επικοινωνίας και το 7% στο πρόγραμμα εκτός των ειδήσεων ήταν αφιερωμένο στον αθλητισμό των γυναικών. Παρόμοια ήταν και τα αποτελέσματα της έρευνας της French (2013) στη Νέα Ζηλανδία, η οποία μελετώντας δύο εφημερίδες πριν από σημαντικά αθλητικά γεγονότα, διαπίστωσε ότι οι γυναίκες έλαβαν το 6,1% της κάλυψης, ενώ οι άνδρες 73,6%. Επιπλέον, ο αριθμός άρθρων που αφορούσαν τον αθλητισμό των γυναικών ήταν πολύ μικρός σε σχέση με τον αριθμό των άρθρων που αναφέρονταν σε άνδρες αθλητές.

Συγκριτικά με την ελληνική βιβλιογραφία, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με τα αδημοσίευτα ευρήματα των ερευνών του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ στο ΑΠΘ (Σπηλιόπουλος και συν., 2018a; 2018b; 2023; Τρόκου και συν., 2019). Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με το χαμηλό ποσοστό κάλυψης του αθλητισμού των γυναικών (Σπηλιόπουλος και συν., 2018β) βρέθηκε δυσαναλογία στον τρόπο κάλυψης του αθλητισμού γυναικών σε σχέση με αυτού των ανδρών, τόσο στις αθλητικές όσο και στις πολιτικές ελληνικές εφημερίδες. Στις αθλητικές εφημερίδες, αντίθετως, γίνεται αναφορά και σε γυναικεία πρωταθλήματα με την κάλυψη ωστόσο του αθλητισμού γυναικών να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. Επίσης, όταν εξετάστηκε η περίπτωση των οπαδικών αθλητικών εφημερίδων διαπιστώθηκε ότι μόλις το 17,69% των πρωτοσέλιδων κάνουν κάποια αναφορά στον αθλητισμό των γυναικών (Σπηλιόπουλος και συν., 2023). Στο ίδιο μήκος κύματος κυμάνθηκαν και τα αποτελέσματα των Σπηλιόπουλος και συν. (2018b) για το διάστημα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016. Οι ερευνητές διαπίστωσαν σημαντική ανισότητα στα ποσοστά προβολής ανδρών και γυναικών, ακόμη και με την αναμενόμενη αύξηση λόγω των

Ολυμπιακών Αγώνων. Για παράδειγμα, ΤΟ ΒΗΜΑ αφιέρωσε στις γυναίκες το 9,09% των δημοσιευμάτων σε σχέση με τους άνδρες, ενώ ΤΑ ΝΕΑ, μόλις το 6,24%.

Παράλληλα, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν και με τα ευρήματα από διεθνείς έρευνες (Arslan & Koca, 2007; Lumby et al., 2010; French, 2013; Lumpkin & Williams, 1991). Ανάλογη περιορισμένη εκπροσώπηση των γυναικών στο άθλημα της Υδατοσφαίρισης σε σχέση με αυτή των ανδρών, βρήκαν και οι Θάνου και συν. (2019) που εξέτασαν τα τρίμηνα Μάρτιο έως και Ιούνιος για τα έτη 2017 και 2018 με μέσο όρο 34,5% για τις γυναίκες και 65,5% για τους άνδρες.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, βρέθηκε ότι οι ουδέτερες εφημερίδες κάλυπταν τον αθλητισμό των γυναικών με σεβασμό προς τις αθλήτριες χωρίς να γίνεται κάποια προσπάθεια υποτίμησης των αθλητικών ικανοτήτων τους. Αντίθετα, στις οπαδικές εφημερίδες παρατηρήθηκε η εμφάνιση στερεοτύπων. Οι χαρακτηρισμοί «κορίτσια» και «κοριτσάρες», βασικό γνώρισμα του φαινομένου της «βρεφοποίησης» (Wenner, 2003) στην οποία καταφεύγουν τα Μέσα Επικοινωνίας και με αυτόν τον τρόπο υποβαθμίζουν τα αθλητικά επιτεύγματα των γυναικών, δεν απουσίαζαν σε καμία από τις τρεις οπαδικές εφημερίδες. Μάλιστα, στην εφημερίδα «ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ» παρατηρήθηκε το φαινόμενο της σεξουαλικοποίησης των αθλητριών με στόχο την προσέλκυση του ανδρικού κοινού, με τη δημοσίευση φωτογραφιών που εστίαζαν στην εξωτερική εμφάνιση και όχι στα επιτεύγματα των αθλητριών. Τέλος, όσον αφορά τα αθλήματα για τα οποία γίνεται λόγος, στα θετικά ευρήματα της έρευνας συγκαταλέγεται το γεγονός ότι δεν υπάρχει εστίαση σε συγκεκριμένα ατομικά αθλήματα που θεωρούνται αποδεκτά για τις γυναίκες (π.χ. καλλιτεχνικό πατινάζ, συγχρονισμένη κολύμβηση) και ότι τα περισσότερα αθλήματα είναι τα ομαδικά.

Σχετικά με τη στερεοτυπική απεικόνιση του αθλητισμού των γυναικών αθλητριών (Πίνακας 4), τα αποτελέσματα μας συμφωνούν με τους George et al. (2001) οι οποίοι βρήκαν ότι οι τίτλοι και οι φωτογραφίες αφορούσαν κυρίως τους αθλητές παρά τις αθλήτριες, με τους άνδρες να εμφανίζονται σε περισσότερο ενεργητικές πόζες, δηλαδή δράση κατά την αθλητική δραστηριότητα. Αντιστοίχια με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας εμφανίζει και η έρευνα των Lumpkin και Williams (1991) οι οποίοι ερευνώντας τα πρωτοσέλιδα του περιοδικού Sports Illustrated κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι περιγραφές και οι φωτογραφίες έτειναν να παρουσιάζουν στερεότυπα καθώς και έμφαση στο γυναικείο σώμα με τόνους σεξουαλικοποίησης. Επιπλέον, παρόμοια ήταν τα ευρήματα της έρευνας των Arslan και Koca (2007) οι οποίοι εντόπισαν επίσης χρήση στερεοτύπων φύλου κατά την απεικόνιση των γυναικών, ενώ η έρευνα της Riebock (2012) σχετικά με το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου γυναικών το 1999 και τον τρόπο κάλυψής του από τα έντυπα Μέσα έδειξε ότι παρά το γεγονός ότι το παρακολούθησαν 40 εκατομμύρια θεατές, στο 1/3 των κειμένων που γράφτηκαν για τις ομάδες υπήρχαν εντός αυτών, αναφορές για τη σεξουαλικότητα, το σώμα ή την εμφάνιση των αθλητριών. Παράλληλα, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι η δημοτικότητά τους αφορούσε περισσότερο την ελκυστική τους εξωτερική εμφάνιση και όχι τα αθλητικά τους επιτεύγματα. Συμφωνία ως προς τη στερεοτυπική απεικόνιση των αθλητριών από τα Μέσα Επικοινωνίας παρουσιάζει και η έρευνα του Xu (2016) ο οποίος αναλύοντας την απεικόνιση μιας αθλήτριας τένις, της Li Na, στα Μέσα Επικοινωνίας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα κινεζικά ηλεκτρονικά Μέσα προσπάθησαν να την παρουσιάσουν ως «καλή σύζυγο», με θηλυκή γοητεία. Τέλος, ως προς τη χρήση συγκεκριμένων αναφορών κατά τη περιγραφή των αθλητριών, τα ευρήματα της έρευνάς μας συμφωνούν με τα ευρήματα των διεθνών ερευνών, που κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι πολύ συχνά οι αθλήτριες λαμβάνουν τους χαρακτηρισμούς «κορίτσια», «όμορφες», «μικρές» (Arslan & Koca, 2007; Birrell & Cole, 1990; Davis & Delano, 1992; George et al., 2001; Kane, 1995; Lumpkin & Williams, 1991; Riebock, 2012; Wensing & Bruce, 2003; Xu, 2016).

Στον αντίποδα, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας έρχονται σε διαφωνία με τα ευρήματα της Šlepičková (2010) η οποία σε έρευνα για την απεικόνιση των γυναικών αθλητριών στα Μέσα Επικοινωνίας της Τσεχίας, δε βρήκε καμία σεξουαλική αναφορά, με τα δημοσιεύματα να εστιάζουν στις αθλητικές επιτυχίες των αθλητριών. Αντίθετα είναι και τα ευρήματα της Merklejn (2013) η οποία μελετώντας τον τρόπο παρουσίασης της ιαπωνικής ομάδας Πετοσφαίρισης γυναικών, διαπίστωσε ότι οι αθλήτριες εμφανίζονται ως εθνικές ηρωίδες χωρίς να τονίζεται το φύλο στην κάλυψη των Μέσων.

Όσον αφορά τα ομαδικά αθλήματα και όχι τα αποκαλούμενα “γυναικεία”, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας είναι σε συμφωνία με τα αποτελέσματα των ερευνών του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ (Σπηλιόπουλος και συν., 2018a; Τρόκου και συν., 2019). Αντίθετα, διαφωνούν με τα αποτελέσματα των ερευνών των Lumpkin και Williams (1991), Crolley και Teso (2007), Jakubowska (2015) και Yu (2009) που διαπίστωσαν κάλυψη συγκεκριμένων ατομικών αθλημάτων όπως η Γυμναστική, το Καλλιτεχνικό Πατινάζ και η Συγχρονισμένη Κολύμβηση.

6. Συμπεράσματα

Παρά την αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών αθλητριών στον χώρο του αθλητισμού κατά τις τελευταίες δεκαετίες, δεν έχει επιτευχθεί ισότητα προβολής σε σχέση με τα αθλήματα που συμμετέχουν άνδρες, τα οποία λαμβάνουν συντριπτικά περισσότερη κάλυψη. Με αυτόν τον τρόπο, οι γυναίκες αθλήτριες καθίστανται «αόρατες» στο κοινό. Η κατάσταση επιδεινώθηκε το 2020 όπως έδειξε η παρούσα μελέτη, όταν η πανδημία του Covid-19 οδήγησε σε αναστολή των αθλητικών εκδηλώσεων στην Ελλάδα, όπως άλλωστε και διεθνών αθλητικών διοργανώσεων, που θα μπορούσαν ν’ αποφέρουν προβολή στις αθλήτριες και τις ομάδες τους. Η κατάσταση ήταν εξίσου απογοητευτική και το 2019, καθώς υπήρχε κανονική δράση, με τις ελληνικές γυναικείες ομάδες καθώς και τις Ελληνίδες αθλήτριες να σημειώνουν επιτυχίες. Η τάση αυτή των Μέσων να περιθωριοποιούν τα αθλήματα όπου συμμετέχουν οι γυναίκες, συντελεί στο να υποβιβάζονται τα συγκεκριμένα αθλήματα στην αντίληψη του κοινού, με αποτέλεσμα ο αθλητισμός των γυναικών να μη γίνεται αντιληπτός ως ισάξιος με τον αντίστοιχο των ανδρών.

Σημαντικό στοιχείο στην έκταση της κάλυψης, φάνηκε ότι αποτελεί ο προσανατολισμός του εκάστοτε Μέσου, με τα οπαδικά έντυπα σε σχέση με τις αποκαλούμενες ουδέτερες εφημερίδες, να αφιερώνουν εκτενέστερη προβολή στον αθλητισμό των γυναικών που αφορά στην ομάδα που υποστηρίζουν. Αυτό είναι ένα μοναδικό εύρημα στη βιβλιογραφία. Ένα άλλο ιδιαίτερο στοιχείο που φαίνεται να διαδραματίζει σοβαρό ρόλο στην ποσότητα της κάλυψης και αποτελεί επίσης ιδιαίτερη συνεισφορά της έρευνας, είναι η διαπίστωση για τον αντίκτυπο του μεγάλου σχήματος με το οποίο κυκλοφορεί η εφημερίδα «ΦΩΣ», σε σχέση με το ταμπλόιντ σχήμα των υπόλοιπων εφημερίδων. Ο σχεδόν διπλάσιος χώρος του και σε συνδυασμό με τις επιτυχίες των γυναικείων ομάδων του Ολυμπιακού, έχει ως συνέπεια να δημοσιεύονται περισσότερα θέματα και φωτογραφίες τους.

Παράλληλα όμως, τις περιορισμένες φορές που ο αθλητισμός των γυναικών λαμβάνει κάλυψη, παρατηρείται το φαινόμενο της σεξουαλικοποίησης των γυναικών αθλητριών, μέσω της χρήσης στερεοτυπικών αναφορών κυρίως στα έντυπα Μέσα οπαδικού προσανατολισμού. Οι γυναίκες αθλήτριες παρουσιάζονται ως «κορίτσια» και αντιμετωπίζονται ως σεξουαλικά αντικείμενα και όχι ως ολοκληρωμένες αθλήτριες που αποδεικνύουν την αθλητική τους ικανότητα εντός του αγωνιστικού χώρου. Αντίθετα, η

κάλυψη των ουδέτερων εφημερίδων φάνηκε να γίνεται με σεβασμό προς τις αθλήτριες, χωρίς διάθεση υποτίμησης των αθλητικών ικανοτήτων τους.

Ένα ακόμα αντιθετικό εύρημα της μελέτης και συνεισφορά στη θεωρία και στη διεθνή βιβλιογραφία, ήταν το γεγονός ότι τα αθλήματα που έλαβαν κάλυψη είναι τα ομαδικά και όχι κάποια συγκεκριμένα ατομικά που θεωρούνται κοινωνικά “αποδεκτά” για να συμμετέχουν γυναίκες, (Crolley & Teso, 2007; Jakubowska, 2015; Lumpkin & Williams, 1991; Yu, 2009) επειδή δεν απαιτούν σωματική επαφή, επιθετικότητα, ομαδικότητα, συνεργασία και έντονη σωματική προσπάθεια από τις αθλήτριες (Bishop, 2003). Αυτό φαίνεται πως είναι ένα ελληνικό φαινόμενο όπως έδειξαν και έρευνες στον ελληνικό χώρο (Σπηλιόπουλος και συν., 2018a; Τρόκου και συν., 2019).

Εν κατακλείδι, τη διετία 2019-2020 στη χώρα με τη μεγαλύτερη ηλιοφάνεια στην Ευρώπη (Ταλιαδούρος 2016, σ. 53), τα έντυπα αθλητικά Μέσα κράτησαν τον αθλητισμό γυναικών στη σκιά των ανδρών. Πολύ πιθανόν, αυτή η επικέντρωση των Μέσων στον ανδρικό επαγγελματικό αθλητισμό, να οφείλεται στο γεγονός ότι «οι αθλητικές αυτές οργανώσεις ανέπτυξαν τις πηγές για να διατηρήσουν αυτή την κάλυψη» (Sherwood & Nicholson, 2017, σ. 154).

7 Προτάσεις για νέα έρευνα

Ο αθλητισμός των γυναικών αποτελεί για την Ελλάδα ένα μεγάλο πεδίο προς διερεύνηση (Σπηλιόπουλος και συν., 2018a; 2018b). Οι σχετικές μελέτες που έχουν διεξαχθεί στον ελληνικό χώρο είναι ελάχιστες σε σχέση με αυτές που έχουν διεξαχθεί στις υπόλοιπες χώρες. Για τον λόγο αυτό, υπάρχει μεγάλο περιθώριο για τη διεξαγωγή ερευνών σχετικά με την απεικόνιση του αθλητισμού των γυναικών στα Μέσα Επικοινωνίας, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Με δεδομένο ότι η τηλεόραση παρέχοντας ήχο και εικόνα στο κοινό της αποτελεί «κυρίαρχο Μέσο» (Maier, 2010, σ. 552) και ως εκ τούτου φαίνεται να βρίσκεται αρκετά ψηλά στις προτιμήσεις του ελληνικού κοινού, είναι πολύ σημαντικό να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο κυρίως η δημόσια ραδιοφωνία και τηλεόραση (EPT) καλύπτουν τον αθλητισμό των γυναικών στις διάφορες εγχώριες και διεθνείς διοργανώσεις. Ενδιαφέρον θα είχε επίσης, εν γνώσει των δυσκολιών λόγω του τεράστιου όγκου των αναρτήσεων, αλλά ακριβώς λόγω της ύπαρξης εκατομμυρίων χρηστών του, η διερεύνηση του διαδικτύου όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα Διαδικτυακά Μέσα Ενημέρωσης καλύπτουν τον αθλητισμό γυναικών. Μια προσπάθεια για την κάλυψη των αθλητριών από τις νέες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, ΤΠΕ (Ιστοσελίδες και ΜΚΔ) των παραδοσιακών Μέσων, είναι επίσης μια πρόκληση για τους ερευνητές. Επιπλέον, η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να γίνει και υπό το πρίσμα των θεωριών του Καθορισμού της Ατζέντας του κοινού (agenda setting) καθώς και της Πλαισίωσης (framing theory). Τέλος, η παρούσα μελέτη προτείνει στους ιδιοκτήτες των Μέσων Ενημέρωσης τη διεξαγωγή έρευνας αγοράς, ώστε να διαπιστωθεί αν θα πρέπει να ενσωματώσουν σε μεγαλύτερο βαθμό τον αθλητισμό γυναικών, στα θέματα της ημερήσιας διάταξης των Μέσων τους. Επίσης, θέτει υπόψη τους αυτό που είχε επισημάνει έγκαιρα ο Messner (1988, σ. 205): «Η πλαισίωση των αθλητριών ως σεξουαλικά αντικείμενα ή ως σεξουαλικά παρεκκλίνουσες, δεν μπορεί να αποτελεί μια λογική στρατηγική εάν τα Μέσα ενημέρωσης θέλουν να διατηρήσουν τη νομιμότητά τους».

8 References

Arslan, B., & Koca, C. (2007). A content analysis of Turkish daily newspapers regarding sportswomen and gender stereotypes. *Annals of Leisure Research*, 10(3-4), 310-327. <https://doi.org/10.1080/11745398.2007.9686769>

- Bernstein, A. (2002). Is it time for a victory lap? Changes in the media coverage of women in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 37(3-4), 415-428. <https://doi.org/10.1177/101269020203700301>
- Birrell, S., & Cole, C. L. (1990). Double fault: Renee Richards and the construction and naturalization of difference. *Sociology of Sport Journal*, 7(1), 1-21. <https://doi.org/10.1123/ssj.7.1.1>
- Bishop, R. (2003). Missing in action: Feature coverage of women's sports in Sports Illustrated. *Journal of Sport & Social Issues*, 27, 184-194.
- Bruce, T. (2013). Reflections on communication and sport: On women and femininities. *Communication & Sport*, 1(1-2), 125-137. <https://doi.org/10.1177/2167479512472883>
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. Gutenberg.
- Cheema, S. (2018). Research paradigm & paradigm wars. *Dilemma of a Researcher. SAMIKSHA*, 9, 36-41.
- Crolley, L., & Teso, E. (2007). Gendered narratives in Spain: The representation of female athletes in Marca and El País. *International Review for the Sociology of Sport*, 42(2), 149-166. <https://doi.org/10.1177/1012690207084749>
- Dafferner, M., Campagna, J., & Rodgers, R. F. (2019). Making gains: Hypermuscularity and objectification of male and female Olympic athletes in Sports Illustrated across 60 years. *Body Image*, 29, 156-160. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2019.04.001>
- Davis, L. R., & Delano, L. C. (1992). Fixing the boundaries of physical gender: Side effects of anti-drug campaigns in athletics. *Sociology of Sport Journal*, 9(1), 1-19. <https://doi.org/10.1123/ssj.9.1.1>
- Duncan, M. C., & Messner, M. A. (2003). Οι απεικονίσεις των ΜΜΕ για τον αθλητισμό και τα δύο φύλα. Στο L. A. Wenner (Επιμ.), *Αθλητισμός και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας* (σσ. 236-253). Καστανιώτη.
- Fernandez Peña, E. (2009). Beijing Olympic Games: Mass Media and the role of the Internet. In Georgiadis, K. (ed.) *The Olympic Games as a celebration: Evaluation of the Olympic Games of Beijing and the course towards the Olympic Games of Vancouver*. International Olympic Academy and the International Olympic Committee (pp. 137-146). International Olympic Academy.
- French, S. (2013). Still not there: The continued invisibility of female athletes and sports in the New Zealand print media. *Media International Australia*, 148(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177/1329878X1314800105>
- George, C., Hartley, A., & Paris, J. (2001). The representation of female athletes in textual and visual media. *Corporate Communications: An International Journal*, 6(2), 94-101. <https://doi.org/10.1108/13563280110391007>
- Given, L. M. (Ed.). (2008). *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. Sage Publications.
- Henriksen, K., Diment, G., Hansen, J., & Larsen, C. H. (2016). Using acceptance commitment training in a team sport leading up to, during and following the 2014 Winter Olympic Games. *Global practices and training in applied, sport, exercise, and performance psychology: A case study approach*, (pp. 69-78). Routledge.
- Holsti, O. R. (1969). Content analysis for the social sciences and humanities. *Reading, MA: Addison-Wesley*.

- Θάνου, Α., Σπηλιόπουλος, Π., & Τσιγγίλης, Ν. (2019). Η απεικόνιση του αθλήματος της υδατοσφαίρισης στα πρωτοσέλιδα του ελληνικού αθλητικού τύπου. *Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός*, 39(1), 133.
- Jakubowska, H. (2015). Are women still the 'other sex': Gender and sport in the Polish mass media. *Sport in Society*, 18 (2), 168-185.
- Kane, M. J. (1995). Resistance/transformation of the oppositional binary: Exposing sport as a continuum. *Journal of Sport and Social Issues*, 19(2), 191-218. <https://doi.org/10.1177/019372395019002006>
- Kane, M. J., LaVoi, N. M., & Fink, J. S. (2013). Exploring elite female athletes' interpretations of sport media images: A window into the construction of social identity and "selling sex" in women's sports. *Communication & Sport*, 1(3), 269-298. <https://doi.org/10.1177/2167479512473585>
- Kavanagh, E., Litchfield, C. and Osborne, J. (2019). Sporting women and social media: Sexualization, misogyny, and gender-based violence in online spaces. *International Journal of Sport Communication*, 12 (4), 552-572. <https://doi.org/10.1123/ijsc.2019-0079>
- Krane, V., Ross, S. R., Miller, M., Rowse, J. L., Ganoë, K., Andrzejczyk, J. A., & Lucas, C. B. (2010). Power and focus: Self-representation of female college athletes. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 2, 175-195.
- Ličen, S., & Billings, A. C. (2013). Cheering for 'our'champs by watching 'sexy'female throwers: Representation of nationality and gender in Slovenian 2008 Summer Olympic television coverage. *European Journal of Communication*, 28(4), 379-396. <https://doi.org/10.1177/0267323113484438>
- Lombard, M., Snyder-Duch, J., & Bracken, C. C. (2002). Content analysis in mass communication: Assessment and reporting of intercoder reliability. *Human Communication Research*, 28(4), 587-604. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2002.tb00826.x>
- Lumby, C., Capie, H., & Greenwood, K. (2010). (2010). *Towards a level playing field: Sport and Gender in Australian media*. Australian Sports Commission.
- Lumpkin, A., & Williams, L. D. (1991). An analysis of Sports Illustrated feature articles, 1954-1987. *Sociology of Sport Journal*, 8(1), 16-32. <https://doi.org/10.1123/ssj.8.1.16>
- Macnamara, J. R. (2005). Media content analysis: Its uses, benefits and best practice methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal*, 6(1), 1-34.
- Maier, S. (2010). All the news fit to post? Comparing news content on the web to newspapers, television, and radio. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 87(3-4), 548-562. <https://doi.org/10.1177/107769901008700307>
- Mean, L. J., & Kassing, J. W. (2008). "I would just like to be known as an athlete": Managing hegemony, femininity, and heterosexuality in female sport. *Western Journal of Communication*, 72(2), 126-144. <https://doi.org/10.1080/10570310802038564>
- Merklejn, I. (2013). Remembering the oriental witches: Sports, gender and Shōwa nostalgia in the NHK narratives of the Tokyo Olympics. *Social Science Japan Journal*, 16(2), 235-250. <https://doi.org/10.1093/ssjj/jvt015>
- Messner, M. A. (1988). Sports and male domination: The female athlete as contested ideological terrain. *Sociology of Sport Journal*, 5(3), 197-211. <https://doi.org/10.1123/ssj.5.3.197>
- Nelson, M.B. (1998). I won, I'm sorry. *Self*, 145-147.

- Riebock, A. (2012). *Sexualized representation of female athletes in the media: How does it affect collegiate female athlete body perceptions?* (Doctoral dissertation). <http://hdl.handle.net/2346/45298>
- Riffe, D. (2004). An Editorial Comment. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 81 (1), 2-3.
- Riffe, D., Lacy, Watson, B. S., & Fico, F., (2019). *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research*. Routledge.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Gutenberg.
- Semetko, H. A., & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of Communication*, 50(2), 93-109. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x>
- Shifflett, B., & Revelle, R. (1994). Gender equity in sports media coverage: A review of the NCAA News. *Journal of Sport and Social Issues*, 18(2), 144-150. <https://doi.org/10.1177/019372394018002004>
- Σπηλιόπουλος, Π. (2007). *Βία και Επιθετικότητα στην εργασία και τη ζωή των Αθλητικών Συντακτών του ΠΣΑΤ*. Παν-Παν ΕΠΕ.
- Σπηλιόπουλος, Π. (2020): Media made sport: Η συμβολή των Μέσων επικοινωνίας στην ανάπτυξη και διάδοση του Αθλητισμού στην Ελλάδα. Στο: Ν. Τσιγγίλης και Δ. Μαστρογιαννάκης, (επιμ.) *Αθλητισμός και Μέσα επικοινωνίας. Ρητορική, ταυτότητες και αναπαραστάσεις* (σσ. 177-209). Ζυγός
- Σπηλιόπουλος, Π., Κυριαζίδου, Β., & Τσιγγίλης, Ν. (2018b ΟΛ. Α). Η κάλυψη του γυναικείου αθλητισμού από τον ελληνικό πολιτικό και αθλητικό Τύπο. Στο *Πρακτικά 19ου Συνεδρίου Οργάνωσης και Διοίκησης Αθλητισμού και Αναψυχής με διεθνή συμμετοχή της Ελλ.Ε.Ε.Δ.Α.Α*. Πάτρα.
- Σπηλιόπουλος, Π., & Ραμπότας, Χ. (2016). Ο ρόλος και η επιρροή των ΜΜΕ στην παρουσίαση των αθλητικών γεγονότων: Η περίπτωση των μη δημοφιλών αθλημάτων. *Φυσική Αγωγή & Αθλητισμός*, 36 (1), 87.
- Σπηλιόπουλος, Π., Τσιγγίλης, Ν., & Βαμβάκου, Κ. (2023). Η απεικόνιση του αθλητισμού γυναικών στον ελληνικό οπαδικό αθλητικό Τύπο, τα έτη 2017 & 2018. *Φυσική Αγωγή & Αθλητισμός*, 43(1, 2), 144.
- Σπηλιόπουλος, Π., Τσιγγίλης Ν., Κυριαζίδου, Β., & Τυροβούζη, Κ. (2018α): Η απεικόνιση των γυναικών αθλητριών σε ελληνικά ΜΜΕ (2016-2018). Έρευνα που παρουσιάστηκε στις 14-9-2018 στο 5ο Διεθνές Σχολείο Αθλητικών Συντακτών του ΠΣΑΤ: Αρχαία Ολυμπία.
- Sherwood, M., & Nicholson, M. (2017). Who controls sport news? Media relations and information subsidies in Australian sport media. *Media International Australia*, 165(1), 146-156.
- Spiliopoulos, P., Mastrogiannakis, D., Kokkina, L. & Tsigilis, N. (2020). Working in a male-dominated universe: Stereotypical attitudes towards Greek female sports journalists. *PANR Journal*, 685-700. <https://www.panr.com.cy/?p=7398>.
- Spiliopoulos, P. & Tzekis, A. (2022). Crisis and unemployment in the Greek sports press: causes and effects. *PANR Journal*, 35-59. <https://www.panr.com.cy/?p=7425>.
- Trolan, E. J. (2013). The impact of the media on gender inequality within sport. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 91, 215-227. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.420>

- Tzekis, A. & Spiliopoulos, P. (2020). The emergence of the Sports Press in the midst of economic crisis. LIVE SPORT: a case study. *PANR Journal*, 646-655. <https://www.panr.com.cy/?p=5429>.
- Τρόκου, Π., Σπηλιόπουλος, Π., Μπαλιτζής, Α., & Τσιγγίλης, Ν. (2019). Διερεύνηση του τρόπου παρουσίασης των Ελληνίδων αθλητριών στα έντυπα αθλητικά ΜΜΕ. *Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός*, 39(1), 135-136.
- Τσαλκατίδου, Ε. (2022, 11 Σεπτεμβρίου). Οι γυναίκες δεν πρέπει να αθλούνται για τα μάτια των ανδρών. *Εφημερίδα Μακεδονία*. Ανασύρθηκε στις 30 Μαρτίου 2024, από <https://www.makthes.gr/oi-gynaikes-den-prepei-na-athloyntai-gia-ta-matia-ton-andron-603382>.
- Τσιώλης, Γ. (2011). Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις. Στο Μ. Δαφέρμος, Μ. Σαματάς, Μ. Κουκουριτάκης & Σ. Χιωτάκης (επιμ.) *Οι κοινωνικές επιστήμες στον 21ο αιώνα: Επίμαχα θέματα και προκλήσεις* (σσ. 56-84). Εκδόσεις Πεδίο.
- Van Zoonen, L. (1996) *ΜΜΕ Και Κοινωνία: Φεμινιστικές θεωρήσεις των μέσων* (Curran, J. & Gurevitch, M, Επιμ.). Εκδόσεις Πατάκη.
- Villamar, J., & Smith, T. (2019). Exploring Sports Media: A content analysis on Japan and the United States media coverage during the 2015 Women's World Cup Final. *Journal of Management Science and Business Intelligence*, 4, 6-12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3370769>
- Vincent, J. (2004). Game, sex, and match: The construction of gender in British newspaper coverage of the 2000 Wimbledon Championships. *Sociology of Sport Journal*, 21(4), 435-456. <https://doi.org/10.1123/ssj.21.4.435>
- Weaver, D. H. (2007). Thoughts on agenda setting, framing, and priming. *Journal of Communication*, 57(1), 142-147. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00333.x>
- Wenner, L. (Επιμ.) (2003). *Αθλητισμός και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*. Καστανιώτη.
- Wensing, E. H., & Bruce, T. (2003). Bending the rules: Media representations of gender during an international sporting event. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(4), 387-396. <https://doi.org/10.1177/1012690203384001>
- White, M. D., Marsh, E. E., Marsh, E. E., & White, M. D. (2006). Content analysis: A flexible methodology. *Library Trends*, 55(1), 22-45.
- Willig, C. (2015). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία*. Εισαγωγή. Gutenberg.
- Xu, Q. (2016). How Chinese new media construct elite female athletes: Gender, nationalism, and individualism. Unpublished doctoral dissertation, University of Georgia.